

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Petry Weissové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **B. V.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 427/16, Praha, proti rozhodnutím žalovaného ze dne 17. 7. 2023, č. j. MSP-456/2023-OSV-OSV/2 a č. j. MSP-458/2023-OSV-OSV/2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 8. 2023, č. j. 39 A 10/2023-11,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost proti výrokům III. a IV. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 8. 2023, č. j. 39 A 10/2023-11, **se odmítá**.
- II. Kasační stížnost proti výrokům I. a II. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. 8. 2023, č. j. 39 A 10/2023-11, **se zamítá**.
- III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalobce brojil žalobou podanou Krajskému soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) proti shora označeným rozhodnutím (dále jen „napadená rozhodnutí“), kterými žalovaný potvrdil postup Okresního soudu v Kutné Hoře (rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 7. 2023, č. j. MSP-456/2023-OSV-OSV/2) a rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 6. 6. 2023, sp. zn. 11 Si 109/2023 (rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 7. 2023, č. j. MSP-458/2023-OSV-OSV/2), týkající se vyřizování žádostí žalobce o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

[2] Součástí žaloby učinil žalobce také žádost o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě.

II.

[3] Krajský soud v záhlaví specifikovaným usnesením (dále jen „napadené usnesení“) zamítl žalobcovu žádost o přiznání osvobození od soudních poplatků (výrok I.), zamítl návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě (výrok II.), vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku za podání žaloby proti napadeným rozhodnutím ve výši 6.000 Kč (výrok III.) a vyzval žalobce, aby ve lhůtě pro podání žaloby odstranil vady svého návrhu spočívající jednak v neuvedení žalobních bodů, z nichž by bylo patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje napadená rozhodnutí za nezákonná nebo nicotná, jednak v neuvedení data doručení napadených rozhodnutí a jednak v neuvedení důkazů k prokázání žalobcových tvrzení (výrok IV.).

[4] Krajský soud se především zabýval žalobcovou žádostí o osvobození od soudních poplatků. Předeslal, že žalobcovy majetkové poměry jsou mu známy z úřední činnosti, a proto žalobce nevyzýval k jejich doložení. Podle krajského soudu žalobce sice skutečně nemá dostatečné prostředky, přesto jeho žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. Zdůraznil, že žalobce za několik posledních let inicioval desítky sporů, a to s mizivou úspěšností. Krajský soud mu přitom vždy poskytl náležitá poučení a v některých případech mu osvobození od soudních poplatků přiznal.

[5] Žalobcem nyní napadená rozhodnutí se týkají problematiky svobodného přístupu k informacím. U tohoto typu rozhodnutí sice nelze paušálně vyloučit, že by mohly mít dopad do životní sféry účastníka řízení, avšak v nynějším případě krajský soud neshledal žádné konkrétní okolnosti, z nichž by bylo možno hodnověrně usuzovat, že by žalobci takový následek hrozil. Žalobce v žalobě povahu požadovaných informací ani rámcově nevymezil. Nesdělil ani žádné důvody, jimiž by alespoň nastínil, proč jím požadované informace spadají do kategorie těch, které se týkají jeho životní sféry. Z napadených rozhodnutí pak krajský soud zjistil, jaké informace žalobce žádal poskytnout, přičemž ani z formulace žádostí o informace nezjistil, jakým způsobem by mohlo být neposkytnutím informacíasaženo do životní sféry žalobce. Krajský soud taktéž připomněl, že žalobce byl již v jiných řízeních opakovaně informován o tom, že vzhledem k narůstajícímu počtu jeho nesrozumitelných žalob, ze kterých není na první pohled zřejmý vztah požadovaných informací k podstatným okolnostem jeho životní sféry, se nemůže spoléhat na to, že bude i v budoucnu osvobozován od soudních poplatků ve všech případech. Aby tomu tak bylo, musel by alespoň rámcově tvrdit a prokázat podstatné okolnosti svědčící o možném zásahu do jeho životní sféry. Z uvedených důvodů dospěl krajský soud k závěru, že nebyly splněny podmínky pro osvobození žalobce od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s.

[6] V důsledku závěru o nesplnění podmínek pro osvobození žalobce od soudních poplatků pak podle krajského soudu nebyla splněna také jedna z nutných podmínek k ustanovení zástupce pro řízení o žalobě podle § 35 odst. 10 s. ř. s. (existence předpokladů pro alespoň částečné osvobození od soudních poplatků). Pro uvedené tudíž krajský soud zamítl i žalobcův návrh na ustanovení zástupce.

III.

[7] Proti všem výrokům napadeného usnesení nyní žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí kasační stížností.

pokračování

[8] Stěžovatel je přesvědčený o tom, že jeho věc byl krajský soud povinen projednat v souladu s čl. 36 a čl. 38 Listiny základních práv a svobod. To dovozuje také z toho, že žalovaný na něj prokazatelně k 16. srpnu 2023 nezákonně vede materiály v režimu „tajné“ podle metodiky StB z roku 1982 vytvořené kvůli signatářům Charty 77. Podle stěžovatele krajský soud svým rozhodováním tento systém podporuje, na systému u žalovaného se podílí, a porušuje tak stěžovatelova ústavní práva.

IV.

[9] Žalovaný svého práva vyjádřit se ke kasační stížnosti nevyužil.

V.

[10] Nejvyšší správní soud předesílá, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19). Napadené usnesení nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím je, zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost tudíž Nejvyšší správní soud nepožadoval.

[11] Z výše citovaného usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu současně plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení, jak již bylo uvedeno. V daném případě tak ani podmínka povinného zastoupení stěžovatele advokátem splněna být nemusí, a Nejvyšší správní soud tudíž nepožadoval ani stěžovatelovo zastoupení advokátem.

[12] Nejvyšší správní soud se dále zabýval otázkou přípustnosti podané kasační stížnosti a dospěl k závěru, že kasační stížnost proti výrokům III. a IV. napadeného usnesení není přípustná, neboť se v tomto rozsahu jedná toliko o rozhodnutí, kterými se upravuje vedení řízení ve smyslu § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. (k výzvě k zaplacení soudního poplatku srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 2/2008-47, či usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2006, č. j. 5 As 15/2005-47). Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost v části směřující proti výrokům III. a IV. napadeného usnesení odmítl podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona jako nepřípustnou. Ve zbylém rozsahu (ohledně výroků I. a II. napadeného usnesení) shledal kasační stížnost přípustnou.

[13] Nejvyšší správní soud tedy přezkoumal výroky I. a II. napadeného usnesení v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

[14] Kasační stížnost není důvodná.

[15] Podle § 36 odst. 3 věty první a druhé s. ř. s., *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních*

poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Osvobození od soudních poplatků představuje výjimku z pravidla, že žaloba proti rozhodnutí správního orgánu je na základě zákona zpoplatněna.

[16] Smyslem a účelem osvobození od soudních poplatků je ochrana nemajetného účastníka řízení před odepřením přístupu k soudu. Účelem osvobození od soudních poplatků naopak není odbřemenit nemajetné účastníky řízení ve všech soudních sporech, včetně těch, které opakovaně a soustavně vyvolávají, ačkoliv nemají zjevný dopad do jejich životní sféry. V této souvislosti lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66, jehož právní věta zní: „*I když účastník je nemajetný, takže by zásadně bylo namíste přiznat mu osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), může mu soud výjimečně toto dobrodiní odepřít, a to zejména pro povahu sporu či sporů, které účastník vede. O výše uvedený případ se může jednat, vede-li účastník s různými veřejnými institucemi množství sporů týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, které často pokračují jako spory soudní, a přitom nejde o spory mající vztah k podstatným okolnostem účastnickovy životní sféry (netýkají se, a to ani nepřímě, účastnickova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí, nýbrž jde o spory vyvolané účastnickým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí).*“ Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku také vyslovil, že „*[j]udikatura Nejvyššího správního soudu setrvale vychází z toho, že široce pojatý svobodný přístup k informacím ve veřejné sféře je jednou z nejeфекtivnějších cest k transparentci veřejné moci, k její všestranné, účinné a kontinuální veřejné kontrole a jedním z nástrojů snižujících možnosti jejího zneužívání. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že kverulanti, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl a účel práva na svobodný přístup k informacím. Jedním z nástrojů, jak zabránit zneužívání tohoto práva, a tím i jeho diskreditaci v očích veřejnosti i orgánů veřejné moci, proto musí být i citlivá regulace nadužívání tohoto práva v případech výše uvedených. Taková regulace může se za určitých okolností dít i cestou výjimečného odepření práva na osvobození od soudních poplatků.*“

[17] Regulační funkce soudních poplatků byla zdůrazněna též v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 11. 2012, č. j. 6 Ans 14/2012-11: „*[n]epřiznáním osvobození od soudních poplatků není proto stěžovateli upíráno právo na přístup k soudu v případě sporů ohledně jeho práva na informace, rovněž tím není zpochybňována jeho aktivní legitimace (neboť ta by byla řešena v usnesení o odmítnutí návrhu podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c/ s. ř. s.), ale je pouze vysloveno, že pokud stěžovatel hodlá užívat svého práva na přístup k soudu takovým způsobem, že brojí všemi možnými prostředky proti jakémukoli úkonu správního orgánu bez ohledu na to, aby zvážil smysluplnost a důvodnost svého počínání, je na místě trvat na tom, aby se podílel na úhradě nákladů spojených s vedením takového sporu, které musí být státem vynaloženy, prostřednictvím hrazení soudních poplatků.*“

[18] Regulační funkce soudního poplatku vystupuje do popředí i v nyní projednávaném případě. Krajský soud v napadeném usnesení poukázal na to, že stěžovatel podával již delší dobu značné množství stereotypních návrhů, které se týkaly problematiky svobodného přístupu k informacím. Šlo o nesrozumitelná podání, z nichž nebylo patrné, že by se informace, jejichž poskytnutí se stěžovatel domáhal, týkaly jeho životní sféry. Soud si

pokračování

přitom nemohl učinit okamžitý úsudek o povaze požadovaných informací ani z napadených rozhodnutí, neboť je stěžovatel k žalobám nepřikládal. Počet takových podání v poslední době narůstal, a krajský soud tedy stěžovatele ve svých rozhodnutích opakovaně informoval o tom, že do budoucna bude pro účely posouzení žádostí o osvobození od soudních poplatků nezbytné, aby alespoň rámcově osvědčil, že se požadované informace dotýkají jeho životní sféry.

[19] Břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně skutečností, které odůvodňují osvobození účastníka řízení od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro soudní řízení, tíží tohoto účastníka řízení. Je tedy na něm, aby rozhodné skutečnosti nejen tvrdil, ale i doložil (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 10. 2017, č. j. 10 As 301/2017-20). Jak vyplývá z výše citované judikatury, v případě řízení ve věci svobodného přístupu k informacím je jednou z rozhodných okolností také to, zda se předmětné informace dotýkají životní sféry navrhovatele. V nynější věci krajský soud stěžovatele o těchto skutečnostech a o možných následcích jeho setrvání na dosavadním postupu opakovaně poučil (srov. např. usnesení ze dne 18. 10. 2022, č. j. 43 A 71/2022-12, ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, nebo ze dne 25. 10. 2022, č. j. 43 A 84/2022-3, na která krajský soud v nyní napadeném usnesení odkázal). Stejně tak byl stěžovatel upozorněn na to, že směřuje-li žaloba proti rozhodnutí správního orgánu, je podle § 71 odst. 2 s. ř. s. povinen k ní připojit opis napadeného rozhodnutí.

[20] Pokud stěžovatel v posuzovaném případě učinil i přes poskytnutá poučení další podání (žalobu), z něhož sice vyplývalo, že se týká přístupu stěžovatele k informacím a že stěžovatel i v tomto případě žádá o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, opět však neuvedl nic o povaze požadovaných informací a nesdělil, jak se vztahují k jeho životní sféře, ani k žalobě nepřiložil napadená rozhodnutí, nelze krajskému soudu vytýkat, pokud dovedil (a to i na základě vlastních zjištění ohledně povahy a obsahu žádostí o informaci - viz odst. [2] napadeného usnesení), že stěžovatel nedoložil splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., a v návaznosti na to tudíž ani pro ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem podle § 35 odst. 10 s. ř. s.

[21] Tvrzení, která stěžovatel přdestřel v kasační stížnosti, jsou proto nedůvodná. Krajský soud se nepodílel na žádné represi zaměřené na signatáře Charty 77 a neporušil ani stěžovatelova ústavní práva. Krajský soud pouze poukázal na stereotypnost stěžovatelových podání, který obdobnou argumentaci neúspěšně uplatnil již v desítkách případů.

VI.

[22] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného nepovažuje kasační stížnost směřující proti výrokům I. a II. napadeného usnesení za důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[23] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Stěžovatel, který neměl v řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů. Z obsahu soudního spisu však neplyne, že by mu v řízení o kasační stížnosti jakékoliv náklady vznikly. Nejvyšší správní soud proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů tohoto řízení právo.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. listopadu 2023

Mgr. Petra Weissová
předsedkyně senátu